

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร
Journal of MCU Peace Studies

ISSN 2287-0962

JMPS

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2561 Vol.6 No.1 January - March 2018

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

อหิงสธรรมกับการสร้างสันติภาพ ตามแนวทางพระพุทธศาสนา*

Ahimsadhamma with Peace Building in Accordance with Buddhism

พระมหาพิสิฐ วิสิฏฐรูปฌโญ¹, พระมหาสุรชัย ชยาภิวฑฒโน, พระมหาวีรธินัน วรินโท,
พระมหาศุภวัฒน์ ฐานวุฑฒโฒ และ แมชีกุลภรณ์ แก้ววิลัย

Phramaha Phisit Visittthapaño¹, Phramaha Surachai jayabhivaddhano,
Phramaha Weeratis Warinto, Phramaha Suppawat Thanavuddho

and Maechee Kulaporn Kaewwilai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author. Email: pipisit1@gmail.com

บทคัดย่อ

หลักอหิงสธรรม เป็นแนวคิดที่น้อมนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีเป้าหมาย ด้วยการไม่เบียดเบียนกัน ทางกาย ทางวาจา และทางใจ รูปแบบการจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการที่เรียกว่าการไกล่เกลี่ย ที่ไม่สนับสนุนการใช้ความรุนแรง พระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างในการใช้หลักอหิงสธรรมในการปัญหา เช่น การสร้างความสัมพันธ์กับคู่กรณี การสร้างความเชื่อมั่น และความร่วมมือกับคู่กรณี โดยมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในเชิงสร้างสรรค์ และเกิดการพัฒนาที่เป็นผลดีต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สันติภาพที่สร้างขึ้นจากการแก้ปัญหาตามหลักอหิงสธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาผลแล้ว ย่อมส่งผลให้แก่บุคคลเป็นผู้มีจิตสงบอยู่ภายใน และส่งผลให้พฤติกรรมทางกาย และวาจาแสดงออกมามีความรักความปรารถนาดี ให้คนอื่นมีความสุข ผลต่อสังคมคือคนในสังคมมีความเอื้อเฟื้อ เสียสละแบ่งปัน แสดงความมีน้ำใจต่อคนรอบข้างอยู่เสมอ ความปรองดองสามัคคีก็จะเกิดแก่คนในสังคม

คำสำคัญ: อหิงสธรรม; การสร้างสันติภาพ; พระพุทธศาสนา

Abstract

Ahimsadhamma Doctrine is A concept to lead the goal for practice goal by non-violence through body, verbal and mind the model of Conflict resolution is reconcilable, It does not support violence. Buddha is A model for Ahimsadhamma in solving problem i.e., to create relationship with litigant, create confidence and co-operate with litigant, the result will be creatively changing and develop for everyone. Problem solving through Ahimsadhamma in Buddhism will bring peace or create peace that will allow people to have peaceful minds and resultant help available for others, making them more Generous (Kindness) Therefore, Unity can be formed amongst people and society at large.

Keywords: Ahimsadhamma; Peace Building; Buddhism

บทนำ

ความขัดแย้งเป็นสถานการณ์ปกติของการอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการคิด การพูด และการกระทำ สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่าคนแต่ละคนมีพื้นฐานการศึกษา สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน เมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งเกิดขึ้น มนุษย์ไม่สามารถที่จะแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที่ การก่อตัวจะรุกรลามขยายวงกว้างในระดับที่รุนแรงมากขึ้น บทสรุปของปัญหา ก็จะกลายเป็นความแตกแยก ดังนั้นผลที่ตามาก็คือสังคมโดยภาพรวมจะขาด “สันติสุข” และ “สันติภาพ” (Phramaha Hansa Dhammhaso, 2003) เหตุการณ์ความขัดแย้งต่างๆ ก่อให้เกิดความสูญเสียหลายต่อชีวิตและทรัพย์สิน เกิดการเสียหายต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมอย่างที่ปรากฏซึ่งส่งผลกระทบต่อในด้านลบต่อระบอบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และระดับความเชื่อมั่นของต่างประเทศ อันเป็นส่วนหนึ่งของ “วิกฤตสังคมโลก” ในปัจจุบัน (Masrungson, 2016) ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของคนในสังคม ตลอดจนสูญเสียชีวิตของผู้คนเป็นจำนวนมาก ความขัดแย้งส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนทุกพื้นที่ ทำให้ประชาชนแตกความสามัคคีจนไม่อาจปรองดองกันได้ เป็นช่วงเวลาที่ไม่มีควมสันติสุข หรือช่วงเวลาที่มีความขัดแย้งในประเด็นต่างๆ (Phramedhavinaiyaros et al., 2017)

ความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตามจึงต้องมีทางออกของการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่เรียกว่า “อหิงสธรรม” คือ ความไม่เบียดเบียนหรือปฏิบัติการไร้ความรุนแรง โดยมีการส่งเสริมให้สังคมเข้าในหลักของอหิงสธรรม เพื่อจัดการปัญหาความขัดแย้งทางสังคมมนุษย์ เพราะ “อหิงสธรรม” เป็นการใช้เหตุผลไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองกัน นอกจากนี้ ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล หรือองค์กรภาครัฐให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี อหิงสธรรมจึงเป็นหลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ช่วยแก้ไข เพื่อลดความปัญหาขัดแย้งในมิติของความเชื่อ ทศนคติ และหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง (Sivarak, 2005) ทั้งนี้เพราะความขัดแย้งจากการใช้อำนาจเพื่อดำเนินการตามความเชื่อ หรือให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของตนเองในลักษณะที่ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกว่าเป็นธรรม (King Prajadhipok's Institute, 2012) โดยอาศัยความปรารถนาดีต่อกัน ทั้งทางกาย วาจา ใจ ความประพฤติที่เรียบร้อย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน และ เกื้อกูลในสิ่งที่ขาดแคลน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข (Siriart and Phrapalad Somchai Payogo)

บทความนี้จะนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ แนวคิดอหิงสธรรมในพระพุทธศาสนา อหิงสธรรมกับการสร้างสันติภาพในระดับบุคคล และ อหิงสธรรมกับการสร้างสันติภาพในระดับสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาแก่ผู้ที่สนใจต่อไป

แนวคิดอหิงสธรรมในพระพุทธศาสนา

ในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาเถรวาทได้อธิบายความหมายของอหิงสธรรม ได้กล่าวความหมายของ “อหิงสา” โดยอธิบายว่า การไม่เบียดเบียนบุคคลหรือสัตว์อื่นและบรรพชาจะต้องดำรงอยู่ในธรรมที่เรียกว่า “อหิงสาธรรม” พร้อมด้วย “สัญญาณะ” และ “ทมะ” อันเป็นอุบายไม่ให้เบียดเบียนกัน และให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (Thai Tipitakas/20/484/191) และ “อหิงสธรรม” ในฐานะเป็นสิ่งที่พึงศึกษา หรือสำเนียงปฏิบัติในตนเอง ซึ่งอยู่ในพุทธธรรม 4 ประการ อันได้แก่ 1) ไม่พึงประมาทปัญญา 2) พึงอนุรักษสังจะ 3) พึงเพิ่มพูนจาคะ 4) พึงศึกษาสันติ (Thai Tipitakas/11/254/241) เป็นวิธีการที่กลุ่มบุคคล หรือมวลชนใช้ต่อสู้เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนปรารถนาในบางอย่างหรือเพื่อให้รัฐผู้มีอำนาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น การจัดชุมชน หยุดประท้วงหรือดื้อแพ่ง เป็นต้น (Tamtai, 2000) ซึ่งคำนี้ตรงกับภาษาอังกฤษ “Non – violence” แต่ในขณะเดียวกันนักวิชาการบางท่านก็ชี้ให้เห็นว่า “อหิงสธรรม” น่าจะมีความหมายที่มุ่งหมายไปที่ “วิธีการ” หรือเครื่องมือในการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วย” หรือภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Conflict Resolution Conflict management และ Conflict transformation” แต่นักวิชาการบางท่านก็ชี้ให้เห็นว่า “หมายถึง วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง หรือวิธีการปฏิบัติที่ไม่รุนแรงในการแก้ปัญหาหรือการดำเนินชีวิต” จากการตั้งข้อสังเกตเช่นนี้แล้ว ยังมีนัยที่สะท้อนให้เห็นการดำรงอยู่อย่างไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และสัตว์ต่างๆ ด้วยเช่นกัน (Phramaha Hansa Dhammhaso, 2003)

พระพุทธศาสนามีความเชื่อมั่นในระบบแนวคิดว่าการฝึกอบรมคนให้คนฉลาดมีปัญญาย่อมต้องฝึกฝนที่ตนเอง การปฏิบัติในพระพุทธศาสนาทั้งหมดเป็นการศึกษา ทั้งนี้เพราะไตรสิกขา คือ สีล สมาธิ ปัญญานั้น เป็นแนวทางแห่งการทำลายกิเลส อันเป็นเหตุให้เกิดการเบียดเบียนกันเกิดขึ้น เมื่อปฏิบัติตามไตรสิกขาก็ชื่อได้ว่าเป็นแนวทางในการทำลายกิเลสอันเป็นสภาพอหิงสธรรมที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในโลก ไตรสิกขาเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันจนทำให้มนุษย์ได้พบอหิงสธรรมอันแท้จริงได้ การกล่าวถึงระดับระบบไตรสิกขา ก็คือการกล่าวว่าด้วยเรื่องระบบการศึกษานั้นเอง และคำว่าสิกขา เป็นคำบาลี มีความหมายถึงการศึกษา จึงสรุปได้ในที่นี้ว่า ระบบการศึกษาคือแนวทางเดินเพื่อไปสู่เป้าหมายคือ นิพพานนั่นเอง เพราะอหิงสธรรมในพระพุทธศาสนามีมิติที่ลึกล้ำลาดสูงขึ้นไปเป็นลำดับ พระพุทธเจ้าได้ประมวลความสุขในโลกนี้จากประสบการณ์การวิจัยของพระองค์เอง โดยเริ่มจากต่ำสุดถึงสูงสุดทั้งหมด 10 ชั้น ดังต่อไปนี้

- 1) กามสุข สุขอันเนื่องด้วยกาม ได้แก่ ความสุขในการสัมผัสสุขทางตา หู จมูก ลิ้น กาย
- 2) ปฐมฌานสุข สุขที่เกิดมาจากจิตได้ฌานที่ 1
- 3) ทุตติยฌานสุข สุขที่เกิดมาจากจิตได้ฌานที่ 2
- 4) ตติยฌานสุข สุขที่เกิดมาจากจิตได้ฌานที่ 3
- 5) จตุตถฌานสุข สุขที่เกิดจากจิตได้ฌานที่ 4
- 6) อากาสาณัญจายตนสุข สุขที่เกิดจากจิตได้ฌานคือยึดอากาสาเป็นอารมณ์
- 7) วิญญานัญจายตนสุข สุขที่เกิดจากจิตได้ฌานคือยึดวิญญานเป็นอารมณ์
- 8) อากิญจัญญายตนสุข สุขที่เกิดจากจิตได้ฌานคือยึดความไม่มีอะไรเป็นอารมณ์
- 9) เนวสัญญายตนสุข สุขที่เกิดจากจิตได้ฌานคือยึดจะมิสัญญา ก็มิใช่จะไม่มีสัญญาก็มิใช่เป็นอารมณ์
- 10) สัญญาเวทิตนโรธสมาปัตติสุข สุขที่เกิดจากจิตดับสัญญาคือยึดความจำเป็นและเวทนาคือความรู้สึก (Thai Tipitakas/13/90-91/67-69)

จากการนำเสนอในเบื้องต้นสะท้อนให้เห็นว่า มิติแห่งหิงสธรรมหรือภาวะแห่งความสุข 10 ระดับนั้นเป็นความสุขทางกายหรือทางวัตถุเพียงอย่างเดียวเท่านั้น นอกนั้นเป็นความสุขทางจิตซึ่งจะเริ่มจากฉาน 1 ซึ่งยังเป็นสุขอย่างหยาบ แต่ถ้าเปรียบกับความสุขก็เป็นสุขที่ละเอียดกว่ามาก แล้วก็เทียบสุขที่ละเอียดขึ้นไปตามลำดับจนถึงนิโรธสมาบัติสุขที่เป็นสุขขั้นละเอียดที่สุด ในทางพระพุทธศาสนาเวลากล่าวถึงหิงสธรรม จะเน้นเรื่องความสุขทางใจมากกว่าสุขทางกาย เพราะสุขทางกายนั้นเนื่องด้วยวัตถุซึ่งเป็นของที่มองเห็นจับต้องได้ จึงเป็นสิ่งที่คนแย่งชิงกันเพราะความอยากได้ ความสุขหรือหิงสธรรม ที่แท้จริงจะเกิดไม่ได้ถ้ามนุษย์ยังปรารถนาต่อวัตถุเนื่องจากความยินดีอยากได้ในวัตถุนั้นเป็นบ่อเกิดแห่งความทะเลาะวิวาททั้งนี้เพราะวัตถุในโลกมีจำกัดแต่ความต้องการมีมากมายตราบโหดที่มนุษย์ยังยินดีพอใจในกามวัตถุ การจะไม่ให้เกิดการเบียดเบียนกันเลยคงเป็นไปได้ยากยิ่ง แต่ถ้ามนุษย์ให้ความสำคัญแก่ความสุขทางจิตใจปัญหาก็กไม่เกิด เพราะคนมีความสุขในใจเป็นฐานรองรับอยู่แล้ว ต่างคนต่างก็เสพสุขที่ใจของแต่ละคนการเบียดเบียนกันก็ไม่เกิดขึ้น

สำหรับมนุษย์ทั่วไปเวลาพูดถึงหิงสธรรม สิ่งที่ได้ก็คือการนึกถึงภาวะที่ไม่มีมีการเบียดเบียนเหมือนจะบอกย้ำให้ทราบว่าถ้าอยากให้สังคมมีความสุขก็จงอย่าทะเลาะก่อการเบียดเบียนต่อกันแต่การจินตนาการถึงภาวะแห่งหิงสธรรมแบบสังคมโลกพระศรีอาริย์มนุษย์จะนึกถึงภavnั้นไม่ออกในพรหมวิหารคือการอยู่ร่วมกันแบบคนประเสริฐ คนมีอารยธรรม (Thai Tipitakas/10/269/169) พระพุทธเจ้าตรัสถึงสภาพจิตใจของคนประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ 1) ความเมตตา หวังดีอยากให้ผู้อื่นเป็นสุขและคิดจะทำประโยชน์แก่สรรพสัตว์ 2) กรุณา ความสงสารคิดที่จะช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์จากเดือดร้อน 3) มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อสรรพสัตว์ได้รับความสุขความเจริญ 4) อุเบกขา ความวางจิตให้เป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยอคติปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรมทั้งหมดคือสภาพจิตใจของคนเจริญที่อยู่ร่วมกันแบบมนุษย์ผู้พัฒนาแล้ว

นอกจากนั้นในพฤติกรรมที่แสดงออกต่อผู้อื่นจะเชื่อมต่อด้วยการกระทำที่เรียกว่าสังคหวัตถุ 4 ประการ (Thai Tipitakas/11/210/132) คือ 1) ทาน แบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นทั้งวัตถุและการให้ความรู้ที่ถูกต้อง 2) ปิยวาจา คำพูดที่สุภาพและอ่อนหวานก่อให้เกิดความสามัคคี 3) อัตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่มุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัว 4) สมานัตตา ความเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึงการร่วมสุขร่วมทุกข์กับผู้อื่น แต่สำหรับผู้ที่มิมีจิตใจที่ยังไม่ได้พัฒนา สภาพจิตก็ตรงกันข้ามกับที่กล่าวมาแล้ว คือจะเป็นผู้ที่มีจิตมักโกรธ ชอบเพ่งโทษผู้อื่นเป็นนิตย์ มีจิตคิดแต่จะเบียดเบียนเอาเปรียบผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา มีจิตคิดริษยา มุ่งร้ายผู้อื่นที่ได้ดีกว่าตน มีจิตที่มีแต่ความลำเอียงไม่เที่ยงธรรมสภาพจิตเช่นนี้ถ้ามีอยู่ในบุคคลใดหรือสังคมใด ก็จะทำให้บุคคลหรือสังคมนั้นมีแต่ความเดือดร้อนวุ่นวาย พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มีเมตตาไม่ใช่เฉพาะแก่ผู้ที่เป็นที่รักเท่านั้น แต่ให้เมตตาแก่ศัตรูที่เข้ามาทำลาย โดยมีการปฏิบัติดังนี้

1. การปฏิบัติในเรื่องของศีล ก็คือการสำรวมระวังกายและวาจาที่จะไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยมีเมตตารธรรมเป็นเครื่องผดุงใจที่จะไม่เบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นรวมทั้งสิ่งแวดล้อมทุกประเภท ดังนี้ การละเมิดศีลก็คือการทำลายหิงสธรรมของโลก ศีล 5 จึงเป็นเครื่องวัดความเจริญทางใจของมนุษย์ บุคคลไม่มี

ศีลจึงจัดว่าเป็นคนป่าเถื่อน แม้ว่าในทางโลกจะเป็นคนมีการศึกษาสูงแค่ไหนก็ตาม เพราะถือว่ายังไม่ได้เรียนรู้ในการขัดเกลาตนเอง แต่ในโลกแห่งความจริง สิ่งที่เราได้พบก็คือ ภาวะเต็มไปด้วยการเบียดเบียนกันอยู่ตลอดเวลา ดูเหมือนว่าการสมานทานรักษาศีล 5 จะเป็นเรื่องที่ปฏิบัติได้ยากยิ่งสำหรับมนุษย์ผู้เป็นปุถุชน เนื่องจากมีจิตถูกอำนาจของกิเลสเข้าบังการก็ไม่มียั้งจิตที่จะเข้าไปต่อสู้อ หรือตัดทานจนต้องตกอยู่ภายใต้พลังอำนาจของกิเลสอยู่ตลอดเวลา

2. การปฏิบัติในสมาธิ คือการฝึกฝนคุณธรรมต่างๆ ให้เกิดขึ้นในจิตใจไม่ว่าจะเป็นเมตตา กรุณา มุทิตา หรือจิตที่สงบพร้อมที่จะสร้างสรรค์โลกให้มีแต่ความงดงามในการเกื้อกูลกัน การปฏิบัติสมาธิถือว่าเป็นหนทางเดียวในการทำให้มนุษย์ได้สัมผัสผืนสุขอันเป็นความสุขที่ล้ำค่ามากกว่าความสุข ทำให้มนุษย์มีทางเลือกในความสุขมากกว่าปกติที่จะวนเวียนอยู่กับความสุขอันนำไปสู่การทะเลาะวิวาท และการเบียดเบียนกันในที่ที่สุด เมื่อได้ผืนสุขนี้แล้วก็จะใช้สุขขั้นนี้เป็นพื้นฐานในการเจริญปัญญาขั้นสูงต่อไป

3. ส่วนการเจริญปัญญานั้น คือ การฝึกจิตให้เกิดความฉลาดรู้เท่าทันจนจิตหยั่งถึงภาวะแห่งความจำเป็นของมนุษย์ในการเกาะเกี่ยวพึ่งพิงกัน ทำให้รับรู้ถึงภาวะจิตของความเป็นมนุษย์สากลที่มีความรักสุขเกลียดทุกข์ความเป็นเพื่อนร่วมชะตากรรมเดียวกันในโลกใบนี้ คือ ร่วมทุกข์จากความเกิดมาเพื่อจะต้องแก่เจ็บ ตาย และการพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่พอใจ ความจริงที่ได้พบนี้จะแสดงให้เห็นว่า การมาอยู่รวมกันเป็นสิ่งสมมุติขึ้นนั้นจุดหมายก็เพื่อหิงสรรรมภายในตน ครอบครั้ว สังคม ประเทศ และสันติภาพของโลกใบนี้ที่สุด ดังนั้น จึงไม่สมควรอย่างยิ่งที่มนุษย์ผู้มีปัญญาจะอยู่ด้วยการเบียดเบียนทำลายกัน เพราะการทำเช่นนั้นถือว่าเป็นการทำลายทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นปัญญาจะทำให้มองข้ามความเป็นตัวเราและผู้อื่นเป็นเหตุให้เกิดตัณหา มานะ ทิฎฐิ สิ่งที่เหลืออยู่คือความเป็นพวกเราที่จะช่วยเหลือพุงกันไปสู่เป้าหมาย คือ นิพพานอันเป็นอหิงสรรรมสูงสุดที่เหล่ามนุษย์จะต้องเพียรไปให้ถึง

ดังนั้น การเข้าถึงอหิงสรรรม ต้องเริ่มด้วยการสร้างการเรียนรู้ที่ถูกต้อง จึงต้องมุ่งให้คนมองเห็นโทษแห่งการวางจิตไว้ผิดด้วยอำนาจแห่งตัณหา มานะ ทิฎฐิ ชี้ให้เห็นคุณประโยชน์ของความสุขทางจิตใจ คือ ฌาน และนิพพานเป็นลำดับ มิเช่นนั้นเมื่อบุคคลได้รับการเรียนรู้ที่ไม่ถูกต้อง บุคคลผู้นั้นจะให้ความสำคัญแก่วัตถุจนกลายเป็นโลกแห่งวัตถุนิยม บริโภคนิยม และการแก้ปัญหาก็ไม่หันมาหาเรื่องการขัดผลประโยชน์ก็ทำไม่สำเร็จ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าอยากมีสันติได้แก่ความสงบ ก็จงละอามิสคือความยินดีในวัตถุออกไปเสีย” (Thai Tipitakas/15/3/3)

อหิงสรรรมกับการสร้างสันติภาพในระดับบุคคล

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกชน ต้องเริ่มจากการฝึกตนเองก่อนเมื่อตนเองได้รับการฝึกฝนดีแล้ว จากนั้นตัวปัจเจกชนจึงจะสามารถการสร้างระบบที่ดีให้แก่สังคมได้ ถ้าปัจเจกชนยังเห็นแก่ตัวยังเบียดเบียนกันอยู่สังคมก็ต้องวุ่นวายไปด้วย เพราะสังคมมาจากปัจเจกชนจะต้องเริ่มต้นด้วยการรู้จักควบคุมตนเองที่จะไม่เบียดเบียนผู้อื่น เพราะการเบียดเบียนผู้อื่นก็คือ การเบียดเบียนตนเอง ทำให้ทั้งตนเองและผู้

อื่นอยู่ในสภาวะสูญเสียสันติ การจะทำได้ดังนี้ก็ต่อพยายามเข้าใจโดยการนึกถึงตนเองก่อนว่า เราก็รักสุขเกลียดทุกข์ฉันทิ ผู้อื่นก็เช่นกัน การฝึกจิตของเราให้รู้จักสงบเย็น เข้าใจว่ามนุษย์มีธาตุแห่งความดีที่ปรารถนาสุขและเกลียดความทุกข์ การอยู่แบบพึ่งพิงอาศัยกันดีกว่าอยู่แบบศัตรูคู่อาฆาตกันแนวทางการสร้างอหิงสธรรมนั้น จะต้องเริ่มต้นจากการฝึกฝนอบรมตนให้ดีเสียก่อน จากนั้น จึงจะสามารถรังสรรค์สังคมดั่งดั่งงามน่าอยู่ แต่ทั้งหมดนี้ก็ขึ้นอยู่กับมนุษย์จะต้องมีปัญหาในการร่วมมือกัน โดยเอาอหิงสธรรมเป็นแกนกลางในการระดมความคิดหลักการปฏิบัติ โดยการนำหลักธรรมมาใช้ในสังคมก่อให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมในสังคมมีการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน การให้ปันสิ่งของๆ ตนต่อผู้อื่น การผูกใจคนต้อง อาศัยการให้เป็นหลักพื้นฐาน การให้เป็นการแสดงออกถึงไมตรีจิตของผู้ให้ที่ผู้รับพอใจ ให้สิ่งของให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังกาย แรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละ สิ่งของตนเองมี แม้กระทั่งเวลา เพื่อเผื่อแผ่ ให้กับส่วนรวม การให้ทาน บริจาคสิ่งของ ย่อมกำจัดความตระหนี่ออกไปได้ในขณะนั้น ถ้ายังมีความหวงแหน เสียหายก็ให้ไม่ได้หรือฝืนใจให้ความตระหนี่นั้นก็ไม่ลดอีกทั้งยังช่วยลด “อิตตา” หรือความเป็นตัว เป็นตนของตนเอง สามารถนำหลักการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมด้วยกระบวนการของศีล สมาธิ ปัญญาซึ่งมีลักษณะเป็นการควบคุมบรรเทา และกำจัดความโกรธ เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นอารยชนผู้เป็นอิสระสงบจากโทสะกิเลส (Sriswat et al., 2017)

การอนุเคราะห์ให้กับสังคมส่วนรวม แสดงให้เห็นเป็นผู้ที่เอื้อเพื่อเสียสละ เวลา แรงกาย แรงใจ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือ สังคมให้เกิดประโยชน์มีความสุขอยู่ร่วมในหมู่ด้วยดีพึงปฏิบัติหลักการอยู่ร่วมกัน ที่เรียกว่า สาราณียธรรม ซึ่งมีความหมายว่า หลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงเป็นหลักธรรมที่จะเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้น ต่อกันและกันอยู่เสมอในยามที่ระลึกถึงกันซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นด้วยหากสังคม ใดต้องการที่จะเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นก็ควรที่จะต้องนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ทั้ง 6 ประการ ไปใช้อยู่ตลอดเวลาได้แก่ (P.A.Payutto, 2003)

1. เมตตามโนกรรม หมายถึง การคิดดี การมองเห็นในแง่ดี มีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกันรักและเมตตาต่อกัน คิดแต่ ในสิ่งที่สร้างสรรค์ต่อกันไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่พยาบาท ไม่โกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันและกันกันอยู่เสมอ
2. เมตตาวชิกรรม หมายถึง การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม พูดกันด้วยความรักความปรารถนาดี รู้จักการพูดให้กำลังใจกันและกัน ในยามที่มีใครต้องพบกับความทุกข์ความผิดหวังหรือความเศร้าหมองต่างๆ โดยที่ไม่พูดจาซ้ำเติมกัน ในยามที่มีใครต้องท้อถอยลงไม่นิทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลังพูดแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้น ไม่โกหก
3. เมตตากายกรรม หมายถึง การทำความดีต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังกายมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัมาคารวะ ไม่เบียดเบียนหรือรังแกกันไม่ทำร้ายกัน ให้ได้รับความ ทุกขเวทนาทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันอยู่ตลอดเวลา

4. สาธารณโภคี หมายถึง การรู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรมช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนไม่เอาเปรียบ และมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ

5. สีสสามัญญตา หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่างๆอย่าง เดียวกัน เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ก้าวร้าวหน้าที่กันไม่อ้างอำนาจบาตรใหญ่ ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดๆทั้งปวง

6. ทิฏฐิสามัญญตา หมายถึง มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกันปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและสงวนไว้ซึ่งจุดต่าง ของกันและกันไม่ยึดถือ ความคิดของตนเป็นใหญ่ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอ

ความเมตตา และเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน จึงเป็นจุดเริ่มต้นของความสามัคคีของหมู่คณะเป็นเหตุ นำความสุขมาให้ สังคมที่เราอยู่ในปัจจุบันนี้คงจะมีความสุขและน่าอยู่มากกว่านี้ยิ่งนักถ้าหากว่าสมาชิกในสังคมแต่ละคนได้นำเอาหลักธรรมที่กล่าวข้างต้นมาใช้แต่ที่สังคมดูเหมือนมีปัญหา มีความแตกแยก และวุ่นวายอยู่ทุกวันนี้ก็เป็นเพราะว่าทุกคนละเลยหลักธรรมเหล่านี้ และกระทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามกล่าวคือ ขาดความรักความเมตตาอิจฉาริษยากันนินทาว่าร้ายกัน เบียดเบียนและรังแกกัน

อหิงสธรรมกับการสร้างสันติภาพในระดับสังคม

การเบียดเบียน เป็นศัตรูอันร้ายกาจของมนุษย์ และเป็นมลทินอย่างหนึ่ง เป็นอุปสรรคที่ขัดขวางผลคือความทุกข์เดือดร้อน หากพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่าคนที่ชอบเบียดเบียน เป็นคนรักตน ถนอมตน แต่เป็นการรักตนถนอมตนในทางผิด เพราะคนเห็นแก่ตัว ย่อมทำลายที่ตนไม่ได้ประโยชน์ความเห็นแก่ตัว ผลเสียที่เกิดจากความเห็นแก่ตัวนั้นย่อมเกิด ผลกระทบในระดับบุคคลแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อบุคคลรอบข้างซึ่งแบ่งผลกระทบได้ออกเป็น 2 อย่างคือ 1) ผู้ที่ได้รับผลกระทบในทางที่เป็นประโยชน์ ของผู้ที่มีความเห็นแก่ตัวคือพวกพ้องของคนเห็นแก่ตัวยึดถือไว้หรือบางครั้งไม่ใช่พวกพ้องแต่หากว่าผู้เห็นแก่ตัวนั้นได้รับประโยชน์จากบุคคลอื่นเขาก็จะให้ความช่วยเหลือ คนกลุ่มนี้จึงได้รับผลประโยชน์จากการเบียดเบียนผู้อื่นเกี่ยวข้องกับผู้ที่มีความเห็นแก่ตัวอาจทำให้ผู้อื่นรังเกียจที่จะคบหาสมาคมด้วย การที่มีการช่วยเหลือพวกพ้องทำให้เกิดความรักเกิดการเอื้อเฟื้อในกลุ่มสังคมหากมีการช่วยเหลือที่เหมาะสมไม่ก่อความเดือดร้อนก็จะไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและยังเพิ่มความสามัคคีมีการช่วยเหลือกันในกลุ่มตนเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และ 2) ในความเห็นแก่ตัวนี้อาจช่วยแก้ปัญหาเร่งด่วน เช่น งานเร่งด่วนต้องการคนช่วยงานก็จะนำพรรคพวกของตนก่อน นี่เป็นผลจากการช่วยเหลือกันในกลุ่ม

ผลแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในระดับวิถีชีวิตทั่วไป ไม่เป็นการพัฒนาประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองซึ่งอาจรวมถึงการบรรลุประโยชน์สูงสุดในทางโลกุตตรธรรมชีวิตสันมนุษย์ที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งหรือความทุกข์ จึงต้องดิ้นรนแสวงหาและสร้างสรรค์ให้เกิด

ประโยชน์ สังคมยังเกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องมาจากการเบียดเบียนของมนุษย์เมื่ออยู่รวมกันเป็นสังคม การเบียดเบียนซึ่งมีความหมายในแง่ลบและแง่บวกทางพระพุทธศาสนาทางแง่ลบ คือ อุกุศล (ความชั่ว) และในแง่บวก คือ กุศล (ความดี)” (Comdee, 1991) การเบียดเบียนมีผลต่อระบบสังคมโดยแยก ออกเป็น 2 ประการคือ

1) ผลต่อระบบสังคมด้านลบ หมายถึงเมื่อการเบียดเบียนเกิดขึ้นในระดับสังคมทำให้การพึ่งพา ระหว่างคนในสังคมลดลงขาดการเสียสละเมื่อต่างก็มุ่งหาแต่ความมั่นคงแก่ตนเองความเห็นใจกันลดลงเห็นใจ กันอย่างผิวเผินความเห็นแก่ตัวเมื่อเกิดขึ้นจะเกิดความกลัวว่าถ้าช่วยผู้อื่นแล้ว ตนเองจะอดการสนองตอบ จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางแห่งการตัดสินใจในทาง พระพุทธศาสนาบอกว่าบุคคลยังมีกิเลสตัณหาทำให้ มนุษย์เห็นแก่ตัวยึดตัวนี้เป็นเราเป็นของเรา มีจลาภิถุนี หรือการเห็นผิดเป็นปัจจัยให้เกิดความเห็นแก่ตัวได้นั้น เพราะคนเราเมื่อเกิดมาในโลกนี้ ล้วนปรารถนาให้วิถีชีวิตของตนดีงามนอกจากนี้ความเห็นแก่ตัวยังเป็นตัว สะท้อนความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี สังคมที่มีคุณภาพนั้นจะปลูกฝังคนในสังคมเรื่อง การเห็นคุณค่าของส่วนรวมสูงกว่าการมุ่งดำรงชีวิตเพื่อตนเอง หลายประเทศมีแนวคิดที่ว่า “ตนเองจะไม่มีค่า เลยถ้าไม่ได้อยู่เพื่อผู้อื่น” (Charoenwong, 1996) สิ่งนี้ทำให้สังคมเกิดความเรียบร้อยไม่มีการละเมิดกันคน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมจะเป็นคนเสียสละทำงานเพื่อประโยชน์สังคมไม่ปล่อยปละละเลยปัญหาถ้ามีการ สร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมคนในสังคมก็จะมีคุณค่า

2) ผลกระทบต่อสังคมด้านบวก ถึงแม้ว่าความเห็นแก่ตัวเป็นคำที่ออกมาในด้านลบแต่บุคคลที่ กระทำเพื่อส่วนรวมก็จะส่งผลดีต่อสังคม ไม่เบียดเบียนไม่เอาเปรียบสังคมส่งผลดีต่อสังคมมีการเอื้อเฟื้อ เสียสละ แบ่งปัน แสดงความมีน้ำใจต่อคนรอบข้าง หากบุคคลใช้ความเห็นแก่ตัวผลักดันใช้ในการสร้างสรรค์ สิ่งที่ดีที่ไม่ก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ความเห็นแก่ตัวก็จะเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์สังคม ช่วยสังคมโดย รวมสังคมเดินหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพทุกคนในสังคม มีความสุขเพราะชีวิตที่มีความสุขนั้น จะส่งผลให้ เกิดสิ่งดีงาม ตามมาอีกมากมาย หนทางที่จะทำให้ความสุขบังเกิดขึ้นในชีวิตนั้น ไม่ใช่สิ่งที่ยากอะไร ความสุข จะมีขึ้นได้หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับใจเป็นสำคัญ ใจของผู้ใดสะอาด บริสุทธิ์ ผ่องใส ความสุขย่อมบังเกิดขึ้นกับผู้นั้น ได้เสมอ ดังนั้นการเบียดเบียนที่เกิดขึ้นจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ที่ ก่อให้เกิดปัญหาในสังคมในเรื่องสิทธิ อำนาจความเหลื่อมล้ำทางสังคมจากความเห็นแก่ตัวที่มีลักษณะได้ 3 ประการ คือ 1) ตัณหา (ความติดใจ อยากร) 2) การละเมิดศีล (ความประพฤติทางกายวาจาและใจ) และ 3) อุปาทาน(ความเห็นผิด) ความเบื้อ หน่ายตัณหาความอยาก จึงเป็นต้นเหตุของความขัดแย้ง ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นความเห็นแก่ตัวอันเกิดจาก ตัณหาอันเป็นสาเหตุทำให้คนมีพฤติกรรมต่างๆ ที่เป็นภัยคุกคามความสงบเรียบร้อยของสังคม การที่มนุษย์ เราเข้าไปยึดติดในสิ่งนั้นสิ่งนี้เป็นของๆ ตนเป็นกิเลสเข้าไปยึดถือว่าเป็นของตนเป็นผลกระทบที่เกิดจากความ เห็นแก่ตัวที่เข้าไปยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งหลายในทางพระพุทธศาสนาเรียก “อุปาทาน” (Bhuddhadasa Bhikkhu, 1999a) อุปาทานเป็นการยึดติดเอาตัวเข้าไปผูกพันเหมือนดังเป็นอันหนึ่งเดียวกับมัน (P.A.Payutto, 1986) มีอะไรเห็นดีงามด้วยในความเห็นที่คนส่วนใหญ่ว่าไม่ดีแต่พวกพ้องตนว่าดีผู้มีตัณหา

อุปาทานก็จะคล้อยตามความเห็นผิคนั้นความเห็นผิโตอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตนยึดถือเอาไว้ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุที่ว่า “ใครจะพูดตนไม่มีปัญหาอะไรเกี่ยวกับเรื่องมิจฉาทิฐิเป็นไปไม่ได้เพราะว่าโดยที่แท้จริง แล้วคนเรายู่กันนี้ อยู่กันด้วยมิจฉาทิฐิของตนๆ แต่ละคนๆ ด้วยกันทั้งนั้น (Bhuddhadasa Bhikkhu, 1999b) ปรากฏผลออกมาให้มีผลทำให้เกิดผลกระทบต่อตนและต่อสังคมในทางพุทธศาสนามีแนวความคิดที่เชื่อว่าชีวิตและสังคมถูกกำหนดไว้แล้วอย่างแน่นอนตายตัวด้วยอำนาจของมิจฉาทิฐิโดยที่เราไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงใดๆ ได้ มิจฉาทิฐิโยงมาที่สังคมส่งผลกระทบต่อบุคคลต่อสังคม มีความเห็นผิในอำนาจ ลาก ยศ สรรเสริญเป็นความยึดมั่นถือมั่นมิให้ผู้ใดเก็บไว้เฉพาะตนพวกของตนเกิดการแก่งแย่งชิงกันไม่เข้าใจถึงการแปรเปลี่ยน

ดังนั้น แนวทางที่จะสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือเพื่อให้เกิดสันติภาพตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ และสันติสุขในสังคม ควรอาศัยหลัก นาถกรณธรรม เป็นธรรมที่ทำให้ตนเป็นที่พึ่งของตนได้ มี 10 ประการ คือ 1) ศีล ความประพฤติดีงาม สุจริต รักษาระเบียบวินัย ประกอบสัมมาชีพ 2) พหุสัจจะ ความเป็นผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมาก เรียนให้เข้าใจ รู้ชัดเจนและใช้ได้จริง 3) กัลยาณมิตรตา ความมีกัลยาณมิตร การคบคนดี ได้ที่ปรึกษาและผู้แนะนำสั่งสอน ที่ดี รู้จักเลือกแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี 4) โสวัสสตา ความเป็นคนที่พูดกันง่าย รับฟังเหตุผล 5) กิงกรณียะสุ ทักขตา เป็นผู้เอาใจใส่ช่วยขวนขวายในกิจธุระของส่วนรวมและเพื่อน ร่วมหมู่คณะ รู้จักพิจารณา สามารถจัดทำให้สำเร็จเรียบร้อย 6) ธัมมกามตา ความเป็นผู้ใคร่ธรรม คือรักธรรม ใฝ่ความรู้ใฝ่ความจริง ชอบศึกษาจักพูดรู้จักรับฟัง นำร่วมปรึกษาสนทนา 7) วิริยารัมภะ ความขยันหมั่นเพียร คือเพียรละชั่ว ทำดี มีใจแก่กล้า บากบั่นาวหน้า ไม่ย่อท้อ ไม่ทอดทิ้งธุระ 8) สันตุฎฐิ ความสันโดษ คือรู้จักพอดี มีความสุขความพอใจ ด้วยลาภผลปัจจัยที่หา มาได้ด้วยความเพียรอันชอบธรรมของตน 9) สติ ความมีสติ รู้จักกำหนดจดจำ ระลึกการที่ทำได้ ดีและทัน ไม่ประมาท 10) ปัญญา ความมีปัญญาหยั่งรู้เหตุผล รู้จักคิดพิจารณา เข้าใจภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ทำการด้วยปัญญา ไม่เป็นทาสของอารมณ์ (Thai Tipitakas/11/345/359-361) เพราะฉะนั้น วิธีการที่ไร้ความรุนแรง มุ่งให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยที่ในตัวเองก็เป็นวิธีการซึ่งให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เราอาจจะเรียกวิธีการดังกล่าวว่า “สันติวิธี” ดังนั้น ท่านจึงมองว่า สังคมที่ไม่เบียดเบียนเช่นฆ่าทำลายกัน เป็นสังคมที่คนในสังคมอยู่เย็นเป็นสุข ไม่อึดอัดฝืดเคือง ไม่มีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจ มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างราบรื่น เอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน โดยที่สภาพแวดล้อมทั้งในทางธรรมชาติและทางสังคมต่างก็เกื้อกูลต่อการดำรงอยู่ของชีวิตอย่างมีคุณภาพ ปราศจากการบีบคั้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความสัมพันธ์เป็นไปอย่างสอดคล้องและสมดุลระหว่างกันและกัน

สรุป

หลักอหิงสธรรมที่เป็นพื้นฐานของบุคคลที่สามารถนำมาปฏิบัติ ได้แก่หลักพรหมวิหาร อันได้แก่ เมตตา คือ ความรักใคร่ ปราณนาคืออยากให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์ สัตว์ทั่วหน้า ความไม่เห็นแก่ตัว กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ มุทิตา คือ ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง ความวางใจเป็นกลาง อันจะในชีวิตดำรงที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา แนวทางการสร้างสันติภาพเพื่อให้เกิดสันติสุขของสังคมก็คือความถูกต้อง คือ การอยู่อย่างไม่เบียดเบียนกัน ด้วยการปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ 8 คือ ความเห็นที่ถูกต้อง ความคิด คำพูด การกระทำ อาชีพ สติ สมาธิ ถูกต้อง ก็จะก่อให้เกิดความรู้ละความหลุดพ้นจากปัญหาที่งมงายก็คืออหิงสธรรม วิธีการตามหลักอหิงสธรรม เป็นวิธีการที่ไร้ความรุนแรง มุ่งให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยที่ในตัวเองก็เป็นวิธีการซึ่งให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เราอาจจะเรียกวิธีการดังกล่าวว่า “สันติวิธี” ดังนั้น ท่านจึงมองว่า สังคมที่ไม่เบียดเบียนเช่น ฆ่าทำลายกัน เป็นสังคมที่คนในสังคมอยู่เย็นเป็นสุข ไม่อึดคิดผิดเคือง ไม่มีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจ มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างราบรื่น เอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน โดยที่สภาพแวดล้อมทั้งในทางธรรมชาติและทางสังคมต่างก็เกื้อกูลต่อการดำรงอยู่ของชีวิตอย่างมีคุณภาพ ปราศจากการบีบคั้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความสัมพันธ์ เป็นไปอย่างสอดคล้องและสมดุลระหว่างกันและกัน

References

- Bhuddhadasa Bhikkhu. (1988). *Peace of the world*. Chaiya: Dhamma Foundation.
- _____. (1999a). *Human Guide*. Bangkok : Dhammasapa.
- _____. (1999b). *Withdraw Upadana According to Buddhist Principles*. Bangkok: Dharmasapa.
- Comdee, D. (1991). *Buddhist philosophy*. Bangkok: Department of Philosophy and Religion Faculty of Humanities Kasetsart University.
- Department of Academic Affairs. Ministry of Education. (1985). *Moral Education*. Bangkok: Department of Academic Affairs.
- King Prajadhipok's Institute (2012). *National reconciliation*. Research Reports for Executives. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Chanya Siriart and Phrapalad Somchai Payogo. (2016). The Conflicts Management between the State and the Community by Buddhist Peaceful Means: A Case Study of Suvarnabhumi Airport. *Journal of MCU Peace Studies*, 4 (2), 144-158.

- Charoenwong, K. (1996). *Open mind Bad society: Strategies for the collapse of society*. Bangkok: Success Media.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Masrungson, P. (2016). Family Violence Management in Integrative Buddhist Perspective. *Journal of MCU Peace Studies*, 4 (1), 221-242.
- Phra Dhammapidok (P.A.Payutto). (2003). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok: MCU Press.
- _____. (1986). *Buddhadhamma*. Bangkok: MCU Press.
- Phramedhavinaiyaros et al. (2017). The Form in Promoting Reconciliation and Peacefulness with Five Precepts of People in Saraburi Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 5 (1), 1-14.
- Phra Paisan Visalo. (1995). "Holiness of peace". In *To peace: 50 years of Thai peace*. Bangkok: Ruankaew Printing.
- Phramaha Hansa Dhammaso. (2003). *Buddhist Action Peace Model: Case study on conflict resolution Of the Sakaya and Golika people*. Thematic paper Doctor of Philosophy Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Sivarak, S. (2005). *Ahimsadhamma for the future of Thai society*. Speaking to the Natural Board, the General Assembly of the Poor. December 3, 2005. (Document copied).
- Sriswat, S. et al. (2017). Relinquishment of Kodha According to Buddhadhamma. *Journal of Graduate Studies Review*, 13(1), 110-122.
- Tamtai, M. (2000). *Conflict management in a peaceful way: in national strategic peace for security*. Bangkok: Institute of Strategy National Security Agency Office.
- Wongvorasit, P. (1990). *Make peace with us: A Peace Guide for Non-Violent Practitioners*. Bangkok: Religious Affairs Coordination Group.

P-ISSN : 2287-0962
E-ISSN : 2539-6765

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร Journal of MCU Peace Studies

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2561)
Vol. 6 No. 1 (January - March 2018)

● วัตถุประสงค์

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร เป็นวารสารวิชาการราย 3 เดือน (ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม, ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน, ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน, ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา สันติศึกษา สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

The Journal of MCU Peace Studies is an academic journal published twice a year (1st issue January-April, 2nd issue May-August, 3rd September-December). It aims to promote research and disseminate academic and research articles for researchers, academicians, lecturers and graduate students. The Journal focuses on Buddhism, Peace Studies, Sociology, Liberal Arts and Interdisciplinary of Humanities and Social Sciences. All the articles published are peer-reviewed by at least two experts. The articles are in both Thai and English.

The articles, submitted for The Journal of MCU Peace Studies, should not be previously published or under consideration of any other journals. The author should carefully follow the submission instructions of The Journal of MCU Peace Studies including the reference style and format.

Views and opinions expressed in the articles published by The Journal of MCU Peace Studies, are of responsibility by such authors but not the editors and do not necessarily reflect those of the editors.

● **เจ้าของ**

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ห้อง D 423 79 หมู่ที่ 1
ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทรศัพท์ 035248000 ต่อ 8528,
โทรสาร: 035-248000 ต่อ 8528
<http://www.journal-peace.mcu.ac.th>

● **Owner**

Master of Arts Program in Peace Studies,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Zone D, D423 4th floor, School Building,
79 M.1, Phahon Yothin Road, Lam Sai,
Wang Noi, Phra Nakhon Si Ayutthaya, 13170,
Thailand.
Tel: + 66 35 248 000 ext. 8528
Fax: + 66 35 248 000 ext. 8528
<http://www.journal-peace.mcu.ac.th>

● **ที่ปรึกษา**

อธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
คณบดีคณะพุทธศาสตร์
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

● **Advisors**

The Rector
Vice-Rector for Academic Affairs
Dean, Faculty of Buddhism
Dean, Graduate School
The Secretary-General of King Prajadhipok's
Institute
The Secretary-General of the Office of the Judiciary

● **บรรณาธิการบริหาร**

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● **Executive Editor**

Assoc. Prof. Dr. Phramaha Hansa Dhammhaso,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

● กองบรรณาธิการ

Ven. Prof. Dr. Khammai Dhammasami,
University of Oxford, UK

Prof. Dr. Le Mahn That,
Vietnam Buddhist University, Vietnam

Ven. Prof. Dr. Jinwol Lee,
Dongguk University, Korea

Dr. Rabindra Panth,
Nalanda Deemed University, India

H.E. Janos Jelen,
Dharma Gate Buddhist College, Hungary

ศ.ดร. จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร. ปราโมทย์ ยอดแก้ว,
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผศ.ดร. รัตน์ ปัญญาภา,
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร. ไกรฤกษ์ ศิลาคม,
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

พระมหาตวงเด่น รุติญาโณ, ดร.,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร. ถวิลวดี บุรีกุล,
สถาบันพระปกเกล้า

ดร. เดโชพล เหมนาไลย,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดร. พูนสุข มาศรังสรรค์,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร. ทิมพรรณ รักแต่غام,
มหาวิทยาลัยมหิดล

ดร. ชันทอง วัฒนประดิษฐ์,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● Editorial Board

Ven. Prof. Dr. Khammai Dhammasami,
University of Oxford, UK

Prof. Dr. Le Mahn That,
Vietnam Buddhist University, Vietnam

Ven. Prof. Dr. Jinwol Lee,
Dongguk University, Korea

Dr. Rabindra Panth,
Nalanda Deemed University, India

H.E. Janos Jelen,
Dharma Gate Buddhist College, Hungary

Prof.Dr. Chamnong Adivadhanasit,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst.Prof.Dr. Pramote Yotkaew,
Suan Dusit University

Asst.Prof.Dr. Rattana Panyapa,
Ubon Ratchathani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr. Krairoek Silakom,
Udon Thani Rajabhat University

Phramaha Duangden Thitañño,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Thawilwadee Bureekul,
King Prajadhipok's Institute

Dr. Dechopol Hemnalai,
Thammasat University

Dr. Poonsuk Masrungson,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Himapan Ruktaengam,
Mahidol University

Dr. Khantong Wattanapradith,
Mahachulalongkornrajavidyalaya, University

- ฝ่ายประสานงานและจัดการ (Coordination and Management)

พระมหาดนัย อุปวฑฒโน : Phramaha Danai Upawattano

พระมหาวุฒิเมธส์ วุฑฒิเมโธ : Phramaha Wutthimet Vuddhimedho

สิรินาฏ พิมเสนาะ : Sirinad Pimsanoa

- ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

คชาภรณ์ คำสอนทา : Kachaporn Kumsonta

- ออกแบบปก (Cover designed)

จุฬารัตน์ วิชานาติ : Jularatana Vichanati

- จัดรูปเล่ม (Content designed)

บุศกรณ์ สรรพกิจจานนท์ : Busakorn Subpakijjanone

- กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

- พิมพ์ที่

บริษัท แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตปอเรชั่น จำกัด

99/164 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์ 0-2575-1791, 088-5788400 <http://www.protexts.com>

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2560 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 5 ได้รับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และจัดกลุ่มคุณภาพวารสารประจำปี พ.ศ. 2559 (ระหว่างเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์) วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ได้รับการจัดเข้าในกลุ่มวารสารกลุ่มที่ 1 : วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2562) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI และจะถูกคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI) ต่อไป และวารสารได้ผ่านการประเมินการตรวจรูปแบบตามเงื่อนไขของ TCI (1 - 28 กุมภาพันธ์ 2560) เพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปเฉือนไข และกตีกาสากลต่อไป

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประกอบด้วยบทความวิจัยจำนวน 25 บทความ บทความวิชาการจำนวน 5 บทความ และบทความวิจารณ์หนังสือ จำนวน 1 บทความ บรรณาธิการขอแนะนำบทความในฉบับนี้ที่น่าสนใจ ดังนี้

การพัฒนานโยบายและศักยภาพขององค์กรชุมชนในการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดย อูบล วุฒิพรโสภณและคณะ นำเสนอการศึกษานโยบายและประสิทธิผลในการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูง อายุขององค์กรชุมชน การค้นหากิจกรรมที่บูรณาการตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงขององค์กรชุมชน และการเสริมสร้างเครือข่ายการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุขององค์กรชุมชน โดยการวิจัยแบบผสมวิธี

รูปแบบการบริหารความขัดแย้งในองค์การอุตสาหกรรมยานยนต์ภาคตะวันออก โดย กรกช งามอาจ, ภัทรี พิรสัตต์ และ ธิทัต ตรีศิริโชติ นำเสนอปัญหาสาเหตุความขัดแย้งในองค์การ รูปแบบการบริหารความขัดแย้งในองค์การอุตสาหกรรมยานยนต์ภาคตะวันออก และ นำเสนอนโยบายการบริหารความขัดแย้งในองค์การอุตสาหกรรมยานยนต์ภาคตะวันออก ซึ่งผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสังเคราะห์เอกสารการฟ้องร้องคดีแรงงานศาลแรงงานภาค 2 จังหวัดระยอง จำนวน 978 คดี ในจำนวนคดีฟ้องร้องที่ไม่สามารถยอมความกันได้จำนวน 432 คดี และคดีความฟ้องร้องที่ศาลได้ตัดสินประนีประนอมจำนวน 546 คดี ในปี 2556-2557 ที่ฟ้องร้องกันและเป็นคดีที่ศาลได้ตัดสินเป็นที่สิ้นสุดลงแล้ว ซึ่งได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 280 คดี แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ไปเป็นข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก

การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน : การเชื่อมโยง ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และ หมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ โดย พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล ผลวิจัยพบว่าความเชื่อมโยงเศรษฐกิจพอเพียงกับหมู่บ้านรักษาศีล 5 คือ “ประโยชน์สุข” โดยการนำไตรสิกขา ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ครอบคลุมการดำรงชีวิตทุกด้าน ส่วนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และหมู่บ้านรักษาศีล 5 นั้นมีหลักการที่เน้น

แก้ปัญหาสังคมในระดับรากหญ้า สำหรับรูปแบบบูรณาการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และหมู่บ้านรักษาศีล 5 คือ รูปแบบที่มีระดมให้ดำเนินการของทุกภาคส่วน ซึ่งจะบูรณาการเชื่อมโยงให้ทุกเครือข่ายทำงานร่วมกัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการหลังความขัดแย้งภายหลังเหตุการณ์สลายการชุมนุมในปี 2553 ในสังคมไทย โดย **ธนนท์ สุขวัฒน์ และ ศิวัช ศรีโกคางกุล** บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการหลังความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ของรัฐบาล 3 รัฐบาล ได้แก่ รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ รัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ด้วยวิธีการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง

สำหรับบทความภาษาอังกฤษ 3 เรื่อง ประกอบด้วย **Coping Mechanisms of Child Development Centers for Service Delivery in the Insurgency Area in Three Southernmost Provinces of Thailand** by Hasan Akrim Dongnadeng and Mazlan Ismail, Universiti Utara Malaysia, **Ecosystem Management in the Forest Monasteries of Northeastern Thailand** by Phra Inthanom Mahaveero (Srihata), Pisit Boonchai and Prayoon Wongchantra, Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University and **A Critique of Anicca (Impermanence) From the Position of Parmenides' Concept of Being** by Seth Evans, Assumption University

ปิดท้ายด้วยบททวิจรรย์หนังสือเรื่อง **ความเรียงว่าด้วยต้นกำเนิดและรากฐานแห่งความไม่เท่าเทียมกันของมวลมนุษยชาติ: Discourse on the Origin and Basis of Inequality Among Men** โดยพระมหาขวัญชัย กิตติเมธี (เหมมประไพ) ผู้วิจารณ์นำเสนอว่า หนังสือเล่มนี้ยังทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ในแง่ของการที่ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นข้อบกพร่องสำคัญของหนังสือคือไม่สามารถจะพิจารณาธรรมชาติจริงๆ ของมนุษย์ได้ เพราะเขาตระหนักว่าธรรมชาติมนุษย์นั้นถูกสังคมปกปิดไว้จนแทบจะไม่มีใครเคยเข้าใจธรรมชาติแบบนั้นได้อีก และถึงแม้จะพยายามอธิบายอย่างไรนั้นก็เท่ากับเรากำลังใช้ภาษาเพื่ออธิบายธรรมชาติอีกทีซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งถูกและผิด เท่ากับว่าหนังสือเล่มนี้ยังคงเป็นปัญหาปลายเปิดให้กับผู้สนใจทางแนวคิดได้ต่อยอดประเด็นคำถามเรื่องธรรมชาตินี้ต่อไปว่าเราควรอธิบายต่อไปหรือควรจะเงียบแล้วย้อนกลับไปสู่การใช้ชีวิตแบบดั้งเดิมอีกครั้ง

กองบรรณาธิการวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระมหาทรรษา ฐมมหาโส, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)

บทความวิจัย : Research Articles

Coping Mechanisms of Child Development Centers for Service Delivery in the Insurgency Area in Three Southernmost Provinces of Thailand	1-18
--	------

Hasan Akrim Dongnadeng and Mazlan Ismail

Ecosystem Management in the Forest Monasteries of Northeastern Thailand	19-31
---	-------

Phra Inthanom Mahaveero (Sihata) , Pisit Boonchai and Prayoon Wongchantra

A Critique of Anicca (Impermanence) From the Position of Parmenides' Concept of Being	32-44
---	-------

Seth Evans

องค์ประกอบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์: Leadership Factors Affecting the Effectiveness of Administration of Buriram Primary Educational Service Area	45-60
---	-------

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ: Pimolpun Phetsombat

การพัฒนานโยบายและศักยภาพขององค์กรชุมชนในการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม: Policy and Capability Development of Local Administration Organization for support elder service in Nakornpathom Province	61-72
--	-------

อุบล วุฒิพรโลภณ, พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุทฺโธ, พระมหาไถรวรรณ ชินทตฺติโย, พระครูปฐมธีวัฒน์, พระปลัดสมชาย ปโยโค และ พัชราวลัย ศุภภา

Ubol Wutipornsopon, Phrakrubaideegha Apichat Dhammasuddho Phramaha Kraiwan Chinatuttiyo, Phrakrupatomtherawat Phrapalad Somchai Payago and Patcharawalai Suppa

เรื่อง	หน้า
<p>ปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนิสิตสาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม: Supporting Factors That Affect the Learning Achievements of Students Majoring in Performing Arts, Faculty of Fine Arts, Mahasarakham University</p> <p><i>อรจรมาภรณ์ ชัยวิสุทธิ: Ajjamaporn Chaivisut</i></p>	73-88
<p>รูปแบบการบริหารความขัดแย้งในองค์การอุตสาหกรรมยานยนต์ภาคตะวันออก: Organizational Conflict Management Model for the Automotive Industries in Eastern Region</p> <p><i>กรกช องอาจ, ภัทรี ฟรีสตัด และ อีทัต ตริศิริโชติ</i> <i>Korakot Ongard1, Phatre Friestad and Teetat Trisirichote</i></p>	89-102
<p>ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ในพื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง: The Sufficiency Economy Learning Center Strategies Development of Mobile Development Unit in the North-east of Thailand</p> <p><i>เกศประภา วัฒนาพันธ์, สังวาล สมบูรณ์ และ จุฑามาส ชมผา:</i> <i>Ketprapa Wanaphan1, Sangwan Sombul and Chuthamas Chompha</i></p>	103-115
<p>การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน : การเชื่อมโยง ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และ หมู่บ้านรักษาศิล 5 ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์: The Community Sustainable Development: The Correlation between the Sufficiency Economy Community and the Sila 5 village in Ubonratchathani, Sisaket, Buriram and Surin</p> <p><i>พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล: Phrabaidika Suphot Tabaselo</i></p>	116-128
<p>การพัฒนาตัวบ่งชี้บทบาทผู้บริหารสตรีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: Developing the Indicators of Leader Role for Female Administrators under Local Government Organization in the Northeastern Region</p> <p><i>พิชญ์ณิธา พรรณศิลป์, สันญา เคนาภูมิ และ ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ</i> <i>Pitnitha Pannasil, Sanya Kenaphoom and Songsak Jeasombat</i></p>	129-145
<p>การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ด้วย LARUS's Model: The Development of Organization Culture of Faculty of Liberal Arts Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi by LARUS's Model</p> <p><i>ธนู ทดแทนคุณ และ ซิสสิกา วรรณจันทร์: Thanu Thodthankhun and Sisikka Wannajan</i></p>	146-160

รูปแบบการประยุกต์ใช้ภิกขุปาฏิโมกข์เพื่อการบริหารองค์กรแนววิถีพุทธ: The Application Model of Bhikkhu Patimokkha for Management of Buddhist-Oriented Organization	161-73
<i>สายสมร นาคลดดา, พระราชปรียัติกวี (สมมาปญโญ) และ บุญเลิศ โอฐสุ:</i> <i>Saisamorn Naklada, Phra Rajapariyattikawi (Sammapanño) and Boonlert Otsu</i>	
เนกขัมมปฏิปทาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา: Nekkhamma-Paṭipadā in Buddhist Texts	147-187
<i>พระศรีสุทธิพงษ์ (ส่วน ปฎิภาณ): Phra Srisuddhiphong (Somsoun Paṭibhāno)</i>	
แนวทางการพัฒนาผู้ให้บริการนวดแผนไทยในสถานบริการสุขภาพของสมาคมแพทย์ แผนไทยแห่งประเทศไทย: Service Provider Development Model in Health Service of the Union of Thai Traditional Medicine Society	188-199
<i>ชนิณญา ชัยสุวรรณ, ทรงคุณ จันทจร: Chaninya Chaisuvan, Songkun Chantachon</i>	
ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับคฤหัสถ์ในพระพุทธศาสนา: The Relationship between Monks and Laities in Buddhism	200-213
<i>พระอุดมปิฎก (วิจารณ์ มหาปญโญ): Phra Uttamapitaka (Wijarn Mahāpañño)</i>	
การจัดการหลังความขัดแย้งภายหลังเหตุการณ์สลายการชุมนุมในปี 2553 ในสังคมไทย: The Post-Conflict Management after 2010 Massacres in Thai Society	214-229
<i>ธนนท์ สุขวัฒน์ และ ศิวัช ศรีโศคางกุล: Thanon Sukawat and Siwach Sripokangkul</i>	
ยุทธศาสตร์การพัฒนากาภาวะผู้นำของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ: A Strategy for Developing the Leadership of the Executives of Chaiyaphum Rajabhat University	230-243
<i>อภิรักษ์ ชาญศึก: Aphirak Chansuk</i>	
ยุทธศาสตร์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20: Strategies for Effective Internal Quality Assurance of Education Institutions under the Secondary Educational Service Area Office 20	244-253
<i>กรองบุญ พรหมศรี, สุบัน มุขธระโกษา และ ศศิรดา พงษ์ไทย:</i> <i>krongboon Promsri, Suban Muktakosa and Sasirada Pangthai</i>	

เรื่อง	หน้า
การเสริมสร้างความสุขของเยาวชนจากครอบครัว: ภาพสะท้อนจากนวนิยาย: Enhancing the joy of Youth from Families: A Reflection From Novels <i>อัลภา เมืองศรี: Alapa Muangsri</i>	254-270
ศึกษาวิเคราะห์บทบาลีในพระไตรปิฎก ตามแนวคัมภีร์สหททาวีสเส An Analytical Study of Pali Words in Tipitaka though Sadavisesa Texts <i>พระมหาโกมล กมโล: Phramaha Komon Kamalo</i>	271-283
ปรัชญาความขัดแย้ง: Philosophy of Conflicts <i>พระมหาดวงเด่น จิตญาโณ, พระจาดุรงค์ อาจารย์สุโก, พระถนิต วฑฒโน และ สุมาลัย กาญจนะ: Phramaha Duangden Thitañāno, Phra Jaturong Ajarasuphoo, Phra Thanat Vaddhano and Sumalai Kanjana</i>	284-292
การเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย: The Enhancement of Capacity in Participatory Administration of Community Enterprise Wawee, Mae Suai District, Chiang Rai Province <i>ภุริพัฒน์ แก้วศรี: Phuripat Kaewsri</i>	293-305
รูปแบบการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการสำหรับนักเรียนประถมศึกษา: The Buddhist Integrated Learning Model for Primary Students <i>เดือนใจ สุกใส: Tuanjai Sooksai</i>	306-318
กระบวนการพัฒนาชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ: The Development of Life According to the Integrated Buddhist Doctrines <i>ชูชาติ สุทธะ: Chuchat Sutta</i>	319-331
รูปแบบการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของวัด จังหวัดปทุมธานี: Model of Development for Participatory Solid Wastes Management of Temples Learning Centers, Pathum Thani Province <i>พระบุญธรรม ชุ่มเย็น, สุนทรี จินธรรม และ ปิ่นธรรมาศ ถกมลภักดี Phra Boontham Chumyen, Soontaree Cheentam and Panrapas Takolpuckdee</i>	332-343

บทความวิชาการ : Articles

บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน: The roles of Buddhist monks in Community Development	344-352
จักรี ศรีจารุเมธีญาณ: <i>Chakkree Sricharumedhiyan</i>	
การพัฒนายุทธศาสตร์สถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนสังคมความรู้: Strategy Development for University as Learning Organization towards Knowledge-based Society	353-369
จันทนา อุดม: <i>Chanthana Udom</i>	
การขจัดความขัดแย้งตามแนวโอวาทปาฏิโมกข์: The Elimination of Conflict based on the Buddha's Admonitions	370-380
พระครูสุตพัฒน์มโนม (วรมศร์ จารุวณฺโณ): <i>Phrakrusutapathanodom (Woramet Càruvaṅṅo)</i>	
อหิงสธรรมกับการสร้างสันติภาพตามแนวทางพระพุทธศาสนา: Ahimsadhamma with Peace Building in Accordance with Buddhism	381-392
พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ, พระมหาสุรชัย ชยาภิวฑฒโน, พระมหาวิริษัณห์ วรินโท, พระมหาศุภวัฒน์ ฐานวุฑโฒ และ แม่ชีกุลภรณ์ แก้ววิลัย <i>Phramaha Phisit Visitthapaṅṅo1, Phramaha Surachai jayabhivaddhano, Phramaha Weeratis Warinto, Phramaha Suppawat Thanavuddho and Maechee Kulaporn Kaewwilai</i>	
บทบาทพระสงฆ์และข้อจำกัดทางการเมืองในสังคมไทย: Sangha's Role and Politics Constraints in Thai Society	393-403
พระปลัดเกษภา ผาทอง: <i>Phrapalad Ketsada Phathong</i> บทความวิจารณ์หนังสือ : <i>Book Review</i>	
ความเรียงว่าด้วยต้นกำเนิดและรากฐานแห่งความไม่เท่าเทียมกันของมวลมนุษยชาติ: Discourse on the Origin and Basis of Inequality Among Men	404-415
พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี (เหมประไพ): <i>PhramahaKhwanchai Kittimethi (Hemprapai)</i>	
ข้อแนะนำสำหรับผู้เขียน	416-424

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร
เป็นสมาชิกเครือข่ายวารสารวิชาการ
ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (JSH)